
Barn som hater far eller mor

❖ KRONIKK ••• FRODE THUEN – Bergens Tidende, 22.07.02 ❖

❖ FORELDERFIENDTLIGHETSSYNDROM kalles det når et barn uten grunn hater en av sine foreldre. Dette er noe av det mest tragiske, og gåtefulle som kan ramme en familie, skriver professor Frode Thuen, Institutt for samfunnspsykologi, UiB.

Langvarige og fastlåste konflikter om barna er nokså vanlig etter samlivsbrudd, faktisk så ofte som i ca. 15-20 prosent av familiene. Barn i disse familiene er i risikogruppen for å utvikle forelderfiendtlighetssyndrom.

❖ FENOMENET ble første gang beskrevet på 1980-tallet av den kjente amerikanske psykiateren Richard Gardner. Siden har en rekke forskere og fagfolk studert og beskrevet ulike aspekt ved Parental Alienation Syndrom, som er tilstandens offisielle betegnelse.

❖ SYNDROMET utvikler seg utelukkende i forbindelse med samlivsbrudd hvor foreldrene ikke klarer å samarbeide om barna. Langvarige og fastlåste konflikter om barna er imidlertid nokså vanlig etter samlivsbrudd, faktisk så ofte som i ca. 15-20 prosent av familiene. Barn i disse familiene er altså i risikogruppen for å utvikle forelderfiendtlighetssyndrom. For Norges vedkommende utgjør dette 20.000-30.000 barn. Hvor mange av disse barna som faktisk utvikler forelderfiendtlighetssyndrom er uvisst. Heldigvis er det grunn til å tro at tilstanden er relativt sjelden. Men siden konsekvensene er så dramatiske og tragiske, er det likevel viktig at både foreldre og fagfolk blir oppmerksomme på denne tilstanden.

❖ DEN TYPISKE SITUASJONEN hvor forelderfiendtlighetssyndrom kan utvikle seg, er følgende: Barnet blir boende med mor etter at foreldrene skiller lag, og mor er bekymret for fars evne til å vise omsorg når han er alene med barnet. Bekymringene kan ha rot i virkeligheten, men de trenger slett ikke å ha det. Under alle omstendigheter vil mors mistillit lett føre til at hendelser og uttalelser som har med far å gjøre, oppfattes på mest mulig negativ måte. Dette vil i neste omgang kunne forsterke uroen for hvordan samværene hos far foregår. Under slike forhold vil mor ofte prøve å begrense samværet, noe som fort fører til mer konflikter mellom foreldrene. I de tilfellene hvor forelderfiendtlighetssyndrom oppstår, involverer mor barnet direkte eller indirekte, åpent eller subtilt, i sine bekymringer. Barnet på sin side, identifiserer seg etter hvert med mors negative oppfatning om far. Denne identifiseringen må betraktes som barnets måte å forholde seg til en uløselig lojalitetskonflikt. Resultatet blir at også barnet begynner å fortolke fars atferd og uttalelser negativt. Dette vekselspillet foregår på en slik måte at mor og barn gjensidig forsterker hverandres negative oppfatninger om far.

❖ PROSESSEN KAN OGSÅ GÅ den andre veien, altså at det er far og barn som danner en allianse mot mor. Men siden de fleste barn bor sammen med mor etter et samlivsbrudd, er det vanligere at mor er den foretrukne og far den utstøtte. Under alle omstendigheter er det viktig å understreke at det ikke er slik at barnet ensidig blir påvirket eller hjernevasket av en av foreldrene. Påvirkningen går begge veier, selv om den har sitt utspring hos den foretrukne forelderen. Når et forelderfiendtlighetssyndrom foreligger, har både den foretrukne forelderen og barnet utviklet en mer eller mindre paranoid oppfatning av den utstøtte forelderen hvor grensen mellom fantasi og virkelighet blir høyst uklar. Tilstanden har tydelige likhetstrekk med et annet veldokumentert psykiatrisk fenomen som omtales folie-à-deux, hvilket betyr galenskap som deles av to personer.

❖ DE PARANOIDE FORESTILLINGENE handler ofte om ulike former for misbruk og mishandling, særlig seksuelt misbruk. Det er gjerne det som holdes frem som årsaken til barnets fiendtlighet og avvisning av den utstøtte forelderen. Påstandene om overgrep blir noen ganger fremført klart og tydelig, andre ganger i form av vage hentydninger eller antakelser. Ikke sjelden fører det både til politianmeldelse og dommeravhør, og til medisinske og psykologiske utredninger. I de tilfellene hvor man står overfor et forelderfiendtlighetssyndrom kommer det ikke noe ut av etterforskningen og utredningene. Men mistanken og tvilen forsvinner ikke av den grunn.

❖ PROBLEMET MED SLIKE SAKER er naturligvis å skille de ekte overgrepene fra de innbilte. Det er ingen lett oppgave. Likevel er det mulig å vurdere sannsynligheten for at det faktisk har forekommet overgrep eller ei. Det finnes nemlig en lang rekke faktorer som erfaringsmessig er mer vanlig i de tilfellene hvor det foreligger forelderfiendtlighetssyndrom, sammenliknet med tilfeller hvor barnets fiendtlighet skyldes reelle overgrep. Et eksempel på slike faktorer er hvorvidt barnets fiendtlighet smitter over på andre familiemedlemmer eller på venner av den utstøtte forelderen. Dette er mer vanlig i forbindelse med forelderfiendtlighetssyndrom enn når det foreligger reelle overgrep. Et

annet eksempel er barnets grad av ambivalens. Barn som har vært utsatt for overgrep fra en av foreldrene, vil vanligvis ha mer eller mindre ambivalente følelser overfor overgriperen. Barn som har utviklet forelderfiendtlighetssyndrom vil derimot sjelden gi uttrykk for ambivalens i forhold til den utstøtte forelder - de føler bare hat, sinne og forakt. Et siste eksempel har å gjøre med den foretrukne forelder. I saker hvor forelderfiendtlighetssyndrom utvikles, kjennetegnes denne forelder svært ofte av personlighetsmessige problemer, i form av grunnleggende mistenksomhet, et hysteriformat reaksjonsmønster eller en narsissistisk personlighetstype. Disse trekkene er ikke spesielt vanlige hos den foretrukne forelder når det foreligger reelle overgrep. Hvis en sammenholder opplysninger om slike og lignende faktorer, vil det være mulig å gi en nokså sikker sannsynlighetsvurdering om barnets fiendtlighet skyldes reelle overgrep eller forelderfiendtlighetssyndrom.

❄ **LEGER OG PSYKOLOGER** og andre fagfolk som kommer i berøring med slike saker, kan altfor lite om disse forholdene. Derfor er det alltid en fare for at de kan gjøre mer skade enn gagn. Særlig i de tilfellene hvor man går inn som terapeut, skal man være ytterst varsom med å bekrefte eventuelle påstander om overgrep. Det finnes flere eksempler på terapeuter som åpenbart har forsterket heller enn avhjulpet barns paranoide oppfatninger om sine foreldre. I slike tilfeller kan det være nærliggende å betrakte det som folie-á-trois, galskap som deles av tre.

❄ **I DE TILFELLER** hvor det er grunn til å tro at det foreligger forelderfiendtlighetssyndrom, ender man som regel før eller siden opp med en barnefordelingsak for retten. Men også hos mange dommere skorter det på kjennskap til og innsikt i slike saker. Derfor blir holdepunkter for at det foreligger forelderfiendtlighetssyndrom sjelden tillagt vekt i slike saker. I de tilfeller hvor retten er tilstrekkelig opplyst om slike forhold, vil det for øvrig være vanskelig å ta det til følge. Det finnes eksempler på fedre som er blitt fratømt retten til samvær med sine barn til tross for at en har lagt til grunn at mor aktivt har bidratt til barnets fiendtlighet mot sin far. Begrunnelsen har vært at man ikke kan tvinge et barn til samvær med far mot barnets vilje, selv om barnets vilje er manipulert av mor. Dette illustrerer hvor lite handlingsrom retten mener man har i slike saker.

❄ **HELLER IKKE FORSØK** med tradisjonell psykologisk behandling har vist seg å ha særlig effekt. Noen fagfolk har pekt på at det eneste som nytter, er å overføre barnet til den utstøtte forelder. Dette er sannsynligvis ikke en realistisk løsning når problemene først har fått anledning til å utvikle seg. Men det kan godt tenkes at det er en fornuftig tilnærming på et tidligere trinn i prosessen. Det forutsetter i så fall mer kunnskap om tilstanden både i behandlingsapparatet og i rettsvesenet. Det viktigste er likevel at foreldre som skiller seg, selv er oppmerksomme på faren for at en slik tilstand kan utvikle seg. For det er trolig svært få foreldre som ønsker at ens barn virkelig skal begynne å hate sin biologiske mor eller far. Ikke uten grunn, i alle fall.

Tjenesten er utviklet og levert av [Webhotellet SuperServeren.no](http://Webhotellet.SuperServeren.no)